

Šebestián Hněvkovský

/1770-1847/

Klasicistický básník z přelomu 18. a 19. století, člen Puchmajerovy družiny. Svými moralizujícími i dojemnými baladami a humoristickou epikou navazoval kontakt české umělé poezie s městskou pozdně barokní lidovou kulturou.

Narodil se 19. 3. 1770 v Žebráce jako syn chalupníka a haviře. Gymnázium studoval v Berouně a v Praze. Po skončení pražských právnických studií se stal radním v Plánici u Klatov, od r. 1805 zastával týž úřad v rodišti a r. 1826 se stal purkmistrem v Poličce. Od r. 1836 žil ve výslužbě v Praze, zemřel 7. 6. 1847.

Hněvkovský byl vedle Puchmajera druhou výraznou osobností tzv. první novočeské školy básnické, stejně jako on přicházel k české tvorbě s představami o poezii vypěstovanými na klasicistické poetice, stejně jako puchmajerovci psal anakreontskou lyriku, epigramy, milostné a laškovné písně. Na rozdíl od Puchmajera, který chtěl českými adaptacemi jinojazyčných předloh vyhovět vkusu kulturně náročnějších čtenářů, Hněvkovský programově usiloval o „původnost“ své poezie a o to, aby našla publikum v lidových vrstvách. Požadovanou „původnost“ však nehledal jako pozdější autoři na venkově, nýbrž v lidové městské kultuře pozdního baroka, a to v její světské větvi. Byla to i v slovesných projevech kultura značně různorodá a v charakteru Hněvkovského poezie se odráží jak tato její různorodost, tak i její sentimentálnost, drastičnost, humor, vulgárnost, kontrastní stylizace. Z látkového fondu této slovesnosti těží Hněvkovský v epice, podle kramářské písně píše dojmavou baladu o milostné zradě, která se smíří až násilnou smrtí obou milenců (*Vnislav a Běla*), v jiných baladách zpracovává fantastickou pohádkovou látku (*Dudák*) nebo místní pověst (*Vyšehradský sloup aneb Předivná historie o jednom sedláku, kterak od čerta omámen byl*). Lidovému publiku vychází Hněvkovský vstříc i způsobem podání (např. využitím zobrazovacích a kompozičních postupů kramářské písně). Přitom zůstává klasicistickým básníkem a osvícenským rozumářem: „hrůzostrašné historie“ prokládá ironickými komentáři, jiné balady zaměřuje k moralizujícímu poučení a jinde převrací lidovou látku v parodii a posměch. Toto míšení stylů a poloh má záměrnou (i když umělecky nedotvořenou) podobu v Hněvkovského rozsáhlé „směšnohrdinské“ básni *Děvín* (1805). Mytický příběh o dívčí válce je ve své „hrdinské“ poloze spíše jen pozadím, z něhož vycházejí parodické „romantické“ scény, zpodobující boj žen s muži ve stylu novodobé galantní milostné poezie; jiné partie převádějí příběh z dávných pověstí do současných poměrů humoristicky, vysmívají se podváděným manželům, hádavým babám, parádickým slečinkám, ozve se i satira na pojosefínskou politickou reakci, na honbu za kariérou atd.

Když Palacký se Šafaříkem vystoupili svými Počátky českého básnictví proti poetice i poezii puchmajerovců, polemizoval s nimi Hněvkovský dílem *Zlomky o českém básnictví, zvláště pak o prozódii* (1820). Mimo jiné zde dodatečně formuloval některé principy puchmajerovců a zobecnil jejich básnickou praxi, a to ve chvíli, kdy se toto básnictví již plně vydalo ze svých historických možností. Hněvkovský sice chtěl i později držet krok s novými tendencemi v literatuře – přepracoval např. svůj *Děvín* na báseň „romanticko-hrdinskou“ (1829), vydal dvě divadelní hry a humoristickou „starožitnou pověst“ *Doktor Faust* (1844) –, ale tato tvorba již neměla odezvu.

Josef Holeček

/ 1853 - 1929 /

Tvůrce Našich, prozaické epopeje o jihočeském venkově. Znalec a překladatel slovanského a finského folklóru, publicista soustředěný k problematice slovanských národů. Autor satiricky zabarvených obrázků o rakousko-uherské armádě.

Pocházel ze selské rodiny, narodil se 27. 2. 1853 ve Stožicích u Vodňan. Za studií v Písku ho okouznil mladý básník Adolf Heyduk; jemu se později rád svěfoval se svými literárními osudy. Ve vzpomínce na své literární prvotiny a na studentské debaty u Heritesů ve Vodňanech také humorně vykreslil, jak byl tehdy „pořádkem světským nespokojen a chtěl to najevo dávatí zevnějškem, který pokládal za „povstalecký““. Na vyšším hospodářském ústavu v Táboře se sblížil s jihoslovanskými a bulharskými spolužáky, usilovně se učil slovanským jazykům a začal překládat lidovou poezii. Překlad bulharského folklóru mu otevřel vstup do Umělecké besedy a do literatury (*Junácké písně národa bulharského*, 1874–75). Po desetiletí pracoval na překladu karelofinského lidového eposu (*Kalevala*, 1894–96), finské lyriky (*Kanteletar*, 1904–05) a jihoslovanských junáckých zpěvů (*Srbská národní epika*, 1909–26). Na lidové slovesnosti obdivoval přirozenou a původní krásu, pokládal ji za osvěžující protiváhu moderní literatury.

Po celý život působil Holeček jako novinář, sám vydával od roku 1879 *Slovanské listy*, nejdéle pracoval v redakci Národních listů (1884–1918) a vedl jejich slovanskou rubriku. Také jeho publicistiku charakterizuje to, co prostupuje veškerou jeho literární činností: hledání samorostlých světů nezachvácených individualismem, přírodních lidí, které vyznačuje jednota myšlenky, citu a činu, ryzost povah a poetické nazírání. Takovýto svět nacházel Holeček u jižních Slovanů. Z vlastní zkušenosti je poznal mj. jako zpravodaj za osvobozeneckých válek proti Turkům. Jeho zájem pou-